

GOSPODARSKI LIST

za poljedelstvo, gospodarstvo, svilorejo, trtorejo i. t. d.

Izhaja dvakrat
na mesec.

1875

Velja za celo leta f. 2.
za $\frac{1}{2}$ leta f. 1.
Društveniki dobivajo ga
brezplačno.

Izdavatelj c. kr. kmetijsko društvo Gorisko.

Tečaj VI. v Gorici dne 30. julija. **List 14.**

Zapopadek :

1. Dr. Levi-jev predlog zarad postave za povzdigo govedoreje. — 2. Društveni račun l. 1874. — 3. Nova krmenska repa. — 4. Nova modra detelja. — 5. O setvi lucerne. — 6. O menjavi semena. — 7. Delalcev povesod premalo. — 8. Izlet na Razor.

Dr. Levi-jev predlog zarad postave za povzdigo govedoreje.

(Konec).

3. Dotični junci se razdele v posamezne kraje, kakor potreba nakazuje in pravična razmera tako da vsaka občina dobi vsaj na 100 krav enega žlahnega junca, kterega bi morala v rejo in oskrbovanje prevzeti občina ali pa od občinskega starešinstva priporočena oseba.

4. Napravi se posebno pogodbeno pismo z gospodarjem, ki reši bika, in dotično pismo se predloži v potrjenje visokemu c. kr. ministertvu kmetijstva. Pogoji naj bi bili sledeči :

a). Bik se sme rabiti le po določeni meri, ted aj nikdar naj se ne spušča večkrat na dan.

b). Bik se mora dve leti rabiti za pleme in potem pade gospodarju v lastnino.

c). Bika sme gospodar spuščati le na krave dotične občine, za katero je bil bik odločen.

d). Lastnik bika mora vedno manj zahtevati za skok kakor drugi zasebniki.

e). Lastnik mora vsaktero bolezin bika nemudoma naznaniti predsedništvu kmetijskega društva in takoj poklicati živinozdravnika.

f). Ko bi gospodar, kteremu se je bik izročil, ne hotel spopolnovati vse, kar mu je ukazanega, mora bika povrniti kmetijskemu društvu.

6. Vsakih 15 dni mora vsaj eden od dotične okrajne komisije pregledati vse bika in o stanji sporočiti predsedništvu kmetijska društva.

6. Vsako leto se pošlje visokemu c. kr. kmetijskemu ministerstvu natančno sporočilo o govedoreji dežele in račun o porabi za to podeljenih denarnih podpor.

Visokemu c. kr. kmetijskemu ministerstvu moramo tedaj sledeče predloge staviti:

1. Tudi zasebniki smejo spuščati bika, pa ob enem naj se izreče načelo, da le tista živina, ktera izvira od javno dovoljenega bika, sme oglasiti se za razpisana darila, ktera se bodo delila pri javnih živinskih razstavah.

2. Vsako leto se imajo napraviti živinske razstave.

Odsek za živinorejo stavi tedaj sledeče predloge:

A. Predlagana postava naj se ne sprejme.

B. Naj se kakor do sedaj državna podpora za povzdigo živinoreje podeli kmetijskemu društvu.

C. Naprosi se visoko kmetijsko ministerstvo, da vsaj skoz 4 leta po 5000 gold. naši deželi podeli za nakupovanje žlahnih bikov.

D. Le od javno določenih bikov izrejene živali morejo dobiti državno darilo.

E. Vsako leto ima biti živinska razstava.

F. Naj se nastavijo v posamesnih okrajih dežele živinozdravniki.

G. Naj skrbi kmetijsko ministerstvo, da se pri prihodnji štetvi natančneje uvrstijo mladi junčki in junice in ne kakor do sedaj, da se je vse, kar ni bilo stareje od 3 let, vvrstilo v rubriko mlade živine.

Društveni račun leta 1874.

a) Dohodki.

I. v denarnici gotovine od l. 1873	f.	470.88
in 3 zlati		
II. letnina	„	877.40
III. Naročnina za italijanski list	„	39.—

IV.	„ „ slovenski list	„	32.—
V.	Doneski od deželnega zbora i. t.	„	540.—
VI.	Najemščina od polja, katero ima v najemu c. kr. namestništvo za odgojevanje drevesc	„	101.61
VII.	Podpora od države	„	500.—
			Skup. dohodkov f. 2557.89

b) Stroški.

I. Društveni urad.			
1.	plača tajnika	f.	800.—
2.	„ pisarja	„	180.—
3.	„ čuvaja	„	100.—
4.	remuneracija	„	30.—
5.	stroški za uradnijo	„	78.33
6.	tiskovine	„	37.—
7.	poštnina in telegraf	„	86.32
			skup. f. 1311.65
II.	Stroški za iztirjevanje letnine	„	48.63
III. Stroški za tiskanje in sicer tiskarju			
	Paternolli-ju še	f.	4.50
	tiskarju Seitzu	„	598.45
	uredništvo „Gosp. lista“	„	200.—
	administracija obeh listov	„	129.31
	zavitki i. d.	„	80.—
			skup. f. 1012.26
IV.	Davki od društv. vrta	„	20.17
V.	Društvena knjižnica	„	86.05
VI.	Razni stroški	„	68.—
			Skup. stroškov f. 2546.46
	tedaj dne 31. dec. gotovine	f.	11.43
	in 3 zlati po 20 frankov.		

Društveno premoženje.

Gotovine	f.	38.10
zemljišč v vrednosti	„	11805.—
pohištvenega blaga	„	1150.—
dolga iztirjati	„	1297.—

kmetijski stroji in orodja (mikroskopi)	.	.	„	1000.—
stroji vino kemičnega poskuševališča	.	.	„	2000.—
				<hr/>
Skupaj premoženja				f. 16290.10
<i>Dolgov.</i>				
Tiskarju Seitzu	.	.	.	f. 465.18
stroški še za razstave l. 1873	.	.	.	„ 194.94
				<hr/>
dolga skup.				f. 660.12
tedaj premoženja čistega				f. 15629.98

Načelnik finančnega odseka

v Gorici julija 1875.

Dr. Jona.

Nova krmenska repa.

Na Francoskem pridelujejo sedaj repo (*Rafanus acanthifolius*), iz Japanskega, katero zelo hvalijo, tako da so nekteri opustili veliko žitne setve in se po vsem poprijeli pridelovanja te repe. Seje še lahko o sv. Jakopu in celo do velikega Smarna in uže o sv. Lukežu dorase. Ta repa je jako okusna in sladka, nekoliko rumenkastega mesa, proti vratu pa bolj zelenkasta in jako rodovitna.

Oestr. l. W.

Nova modra detelja.

Gosp. Strekelj iz Komna piše v dunajskem kmetijskem listu o neki novi modri (plavi) detelji, ktera je večletna pretrpi naj hujšo sušo in je tudi rodovitna. Njeno modro (plavo) cvetje ima dokaj prijeten duh, ki marljive čbelice vavi in jim je gotovo dobra paša. Naj poskusijo kraški gospodarji to deteljo, katero priporoča iz lastne prav vgodne skušnje domoljubni marljivi gosp. Strekelj.

O setvi lucerne.

V Dunajskem kmet. listu beremo kratko pa jako podučljivo sporočilo nekega kmetovalca, o lucerni, ki jo je sejal na enem kosu njive, na kateri je 14 dni popred posejal žito, na drugem kosu prav tiste enako obdelane njive pa je posejal oves in lucerno v istem dnevu. Na poslednem kosu je sicer oves bolj reven, lucerna pa izvrstno obraščena, na prvem pa stoji oves prav lepo, lucerna pa je zelo

revna. Na obeh njivah je bilo posejane lucerne 30 funtov in ovsa en vagan (na oral). Kedor hoče imeti tedaj lepo lucerno, naj se po tej skušnji ravna.

O menjavi semena.

Letošnja preobilna mokrota silno pospešuje rast raznovrstnih plevelnih rastlin in zelišč, tako da bo med dobrim zernjem veliko plevelnega semena. Kedor pa smeti seje bo tudi smeti žel, ali kakoršna setev, taka bo žetev, zato bo treba skrbeti za lepo čisto blago in uže sedaj mora misliti skrben gospodar na bližno jesensko glavno setev. Ne zadostuje še, če je njiva dobro preorana in za setev pripravljena, ampak dobrega čistega semena treba, ker le iz takega bo zraslo žito, katero bo dobro obrodilo, ne da bi cele tedne po njem plaziti se morale drage in počasne plevce.

Seme mora biti tedaj v prvi vrsti čisto, dobro dozoreno in zdravo, takega pa ne more vsak dobiti na lastnem gospodarstvu, posebno letos so v nekterih krajih prav drobno revno zernje našeli. Kupiti ga pa ni tako lahko, ker skušnje so dokazale, da ni vse eno, iz katerega kraja se dobiva seme; le tedaj bo menjava semena uspešna in koristna, če smo dobili seme iz kraja z enakim ali celo mrzljim obnebjem, če je zraslo na revniši zemlji, to je, če posejemo seme, katero je raslo na lehkji zemlji, v dobro bolj močno, ali seme doraslo na suhi v bolj vlažno, ali seme doraslo na mrzli v bolj gorko zemljo. Nikdar pa nam ne bo koristila menjava semena, če smo kupili ga iz bolj rodovitnih gorkejih krajev. Naj na to pazijo gospodarji pri nakupovanji semenskega blaga iz drugih krajev.

Kedor pa ima doma dovolj lepega žita, naj ne sega po ptujem, posebno ne če ni prepričan o izvrstnosti blaga, katero je zraslo v manj vgodni zemlji, kakoršna je ujegova, ker veliko sleparije je prav pri kupčiji raznega semenskega blaga. Pri tej priliki dostavimo le še željo, da bi naši gospodarji vendar enkrat poprijeli se združenja, in da bi v skupni moči nakupovali mašine n. pr. tudi žito čistilni stroj (n. pr. Pernoulletvo stroj ali Lhuillierov) s katerim bi zamogli pridelano s plevelnim zernjem marsikterokrat zelo pomešano žito očistiti in tako pripraviti dobro semensko blago pa tudi blago, katero najde v kupčiji veliko večo ceno.

Delalcev povsod premalo.

Tako šlišimo povsod od vseh strani tožiti, še za veliko

dninsko plačilo ne moremo dobiti delalcev, da bi o pravem času mogli dela opraviti, n. pr. žito požeti in potem omlatiti. Res je, da za naše manjše kmetije, ktere imajo njive navadno neravne in kratke majhne, ne moremo nasvetovati žito-kosnih strojev ali mačin, ktere so sicer za velike grajščine v ravnih pokrajinah neprecenljive vrednosti, za omlatenje žita pa imamo stroj, kterega se more pošluževati tudi manj premožni mali kmetovalec, ker za 110 fr. more kupiti žito-mlatilni stroj in če sam ne more toliko kapitala založiti, naj se združi z drugimi sosedi, kakor delajo modri kmetovalci na Českem, kder ni občine, da bi v njej ne najdeli kake družbe za nakupovanje kmetijskih strojev. Res so žalostni časi za vbogega kmetovalca, ker delalcev namreč dobrih ni; naj čvrsteji mladeuči morajo dostati vojaško dolžnost, tam se odvadijo težkega poljskega dela in vrnivši se iz vojaščine skrbè za lahkeji kruh. Drugi zopet derò k zidanju železnic ali v tovarnice i. t. in le stari ali prav mladi nedorasli ostanejo doma za obdelovanje kmetije. Kedar pa zbolè v ptujih krajih, zopet pridejo v domač kraj, ki jih mora živeti. Prepotrebna bi bila postava za uredbo poselskih ali delavskih dolžnosti in pravic, sedaj pa moramo računiti in pomagati si, kakor si le moremo in prav v novejem času imamo toliko značdeb raznih v praksi popolnoma potrjenih koristnih kmetijskih strojev, da moremo uže nekoliko pomagati si, se ve da zopet le v združeni moči, ker posamesen uže tako preobložen gospodar ne more ravno veliko kapitala založiti v kmetijske stroje. Izmed vseh strojev poprijeli so se gospodarji še naj bolj mlatilnic in skoro povsod, kder so jih vpe-ljali, smo slišali veliko zadovoljnost, in kder niso zadovoljni, imamo iskati vzrok navadno v tem, da ne znajo voditi in oskrbovati mašino, ktera se zarad neumnega oskrbovanja polomi, tako da ne dela dobro. Pa tudi marsikterokrat nalašč delalci vsi serditi, da je gospodar kupil mlatilnico, pokvarijo stroj. Zato iskreno svetujemo, da naj se gospodar vsikdar potru-di in sam nadzoruje vodstvo in delo mlatilnega stroja.

Z mlatilnico prihranimo naj manj polovico delalnih močij, pa tudi dvakrat in celo trikrat toliko. Ali ni to prava ekonomija? Prav tako se naši gospodarji ne marajo poprijeti umnih plugov, s kterimi zamore en delavec lepše orati, kako z navadnim trije. Še nikjer ne nahajamo okopovalnih in osipalih strojev in vendar so vsi umni ekonomski enega prepričanja o teh velekoristnih strojih.

Ne tožimo tedaj vedno o pomanjkanju delalcev, ampak po-

magajmo si in združimo se, da nakupimo raznih kmetijskih strojev, s katerimi bomo mogli vsa opravila v pravem času in z veliko manjšimi stroški izvrševati. Posebno več kmetije ne morejo po nikakem več shajati brez strojev, le s temi imajo še bodočnost, sicer morajo propasti, če bodo vse le s prevzetnimi in silno dragimi delalci storiti hoteli.

Naši deželni poslanci pa naj skrbè, da se napravi ostra postava in uredba za posle, ktera bo branila gospodarja, ki mora velike davke plačevati, da ga ne zapusti sred naj večega dela prevzetni hlapec. Poznamo več kmetij, ktere niso letos mogle vso zemljo o pravem času obdelati, ker so jih zapustili hlapci, na spomlad, ko se je začelo glavno delo, drugih pa ni bilo dobiti.

Svoboda in pravica delalcem pa tudi gospodarjem!

Izlet na Razor.

(Potopisna čertica).

Spisal izšolani kmetovalec A. Podgornik.

Bilo je 28. junija; vže poznov večer zbrali so se dijaki kmet. šole pri Jozelnu k zadnji skupni večerji. Po večerji bil je govor obsegajoč nekoliko preteklosti, ločenje, nekaj prvo-drugo pa drugoletnikom, nji namen, nalogo in njih prihodnost. Med različnimi govori in napitnicami prešel nam je večer jako hitro. Pozno, ali boljše rečeno zgodaj ločili smo se od tamošnjih znancev ter šli v čitalnico, kder je bil naš „cak in pak“, hitro na voz, ter odrinili, pozdravljuje Gorico, na sever. Ker je bila še tema zraven pa vse znano, nijsem veliko pazil okoli sebe. Iz Salkana prišedši zagledamo Sočo pod nami, ki nam je ostala potem tako rekoč kaži pot. Ravno se je danilo, ko smo došli v Plave, lep kraj na bregih Soče. Desno obalo je proti verhu pogozdeno, na podnožji so pa njive v kterih se vije terta od drevesa do drevesa po plantah, kakor krog Gorice, Sploh je videti lepo obdelano polje, kar znači marljivost ondotnih kmetovalcev. Mislil sem zdaj do Kanala nekaj o trti: naj bi se odgojevala nizko, da bi dobila več gorkote, da bi prej dozorelo grozdje ter se izdelala večja množina sladorja i vsled vrenja pa alkohola. Sajeua naj bi bila sama vinograd sam zase, ker so lepe gorice, in njiva sama zase. Naj bi se s trgatvijo nikar tako ne prezgodili kakor navadno; naj bi pustili vreti mošt v zapertih bednjih, da bi ne bilo tako podverženo cikanju in drugim poletnim pre-

kucavanjem vina. Naj bi si vendar vinorejci te zapisali enkrat za uha, da bi se po leti ne tožilo toliko o boleznih vinskih. Ker je pred malo časom „G. L.“ o tem dovolj jasno razpravljal, opustim to ter le priporočim gorko vinorejcem članek Dr. Monà-ov „O vinskih boleznih.“ Naj le še omenim, da bi se cebedin bolj lahko spravljaj v kupčijo, ko bi se vinorejci po umnih pravih ravnali, daravnice ima nad 10 ‰ kisline vinske in le 5—9 ‰ alkohola. Ina pa tudi mnogo jantarove kisline (Beerenstein-Säure) kar mu daje značaj. Ko bi se ptujci nekoliko seznanili s hladilno poletno pijačo (čibidinom), mogoče da bi prišel celo v svetovno kupčijo; sicer pa niso le ptujci konsumenti za kaj dobrega ampak tudi domačini.

Med tem ko sem tako in enako mislil, pripeljali smo se, nevede v Kanal, trg na levem in desnem bregu Soče, koje posamezna dela veže kamenit trden most.

Polje je ostalo do Ročinja skoro enako, le bolj južna sadna drevesa (fige, marelice i. dr.) so izostale a na njih mesto stopile druga mnogobrojna. Da so Kanalci, Ročinjci in drugi prebivalci ondodnih vasi prišli na večjo stopinjo v sadjereji, imajo se zahvaliti neumerljivemu V. Stanič-u. Od Ročinja naprej so se hribje polagoma vzdignili in pod nami se je jela Soča glasneje drviti in peniti se. Razun nekterih stavek iz geognozije nijsem ničesa zapazil. Čudno se mi je zdelo da so različne formacije tako pomešane med sabo; zdaj je bila ilovičnega zdaj pešičnega laporja, zdaj apnenikova in celo konglomeratova i. dr. Nahaja se pa tudi bituminozni lapor sem in tija. Kar se pa plasti tiče, so tako različne, da si teoretičen geognost naj lahkije tukaj zajame pojem; posebno sem mislil, ko sem opazoval apnenikove plasti: Kaj je neki vzdala priroda v te ogromne gore?!

Tako misleč pripeljali smo se v Čiginj. Opazoval sem poležena žita. Pričetkom ko sem videl neka poležena žita, mislil sem, da preuzročuje to nevednost kmetovalcev (frišno gnoenje) a zdaj sem spoznal da je temu uzrok prirodni sovražnik (prezaporedno deževanje posebno z vetrom). Dospevši pred Volče odpre se nam romantična tolminska ravan. Ker je voz hitro drdral nijsem mogel veliko opazovati in bili smo predno sem nadejal zopet na levem bregu Soče in kmalo potem pa v Tminu. (Dalje prih.)

Zal: c. kr. kmetijsko društvo; odgovorni urednik prof. F. POVŠE.

Tiskar Seitz v Gorici.